

We hebben een ander Europarlement nodig

Het Europees Parlement voelt niet als een echte volksvertegenwoordiging. Daar is iets aan te doen.

Wim Voermans
hoogleraar staats- en bestuursrecht
Universiteit Leiden

Er zit iets ongemakkelijks in de aanloop naar de verkiezingen voor het Europees Parlement. De kandidaten doen hun best en de media hebben er opvallend veel aandacht voor, maar de kiezer loopt er niet warm voor. Die trekt hooguit bedenkelijk een wenkbrauw op. Want zoveel lijkt niet te kloppen. Hoog tijd om een andere weg in te slaan met het Europees Parlement.

Wat is eigenlijk het effect van je stem op een Europese kandidaat? Wat kan zo iemand voor je doen? Wij mogen in Nederland 25 van de 736 leden kiezen (twee zetels minder dan voorheen). Dat komt neer op iets meer dan 3 procent Nederlandse inbreng. En daar wordt hier op 4 juni door 17 partijen om gestreden. Het lijkt wel wat op het vierendelen van een atoom.

De invloed van een kandidaat is marginaal, tenzij je aansluit bij een van de grote fracties in het EP. Dat doen veel Nederlandse partijen, maar voor de kiezer is volstrekt onduidelijk hoe dat in zijn werk gaat. Waar staan monsterverbonden als de Alliantie van Liberalen en Democraten voor Europa (met daarin D66 en VVD) en de Europese Volkspartij en Europese Democraten (met het CDA, maar ook Forza Italia van Berlusconi en de Britse Conservatives) eigenlijk voor? En hoe komen deze onwaarschijnlijke combinaties tot standpunten en besluiten?

En dan hebben we het nog niet eens over de programma's van de Nederlandse partijen en kandidaten (meestal geen nationale politieke sterspelers) gehad. Iedereen bewijst lippendienst aan 'minder Europa', maar hoe gaat dat lukken met per saldo een enkele procent invloed? Waar liggen de scheidslijnen politiek als we moeten kiezen tussen een sociaal, liberaler of groener Europa?

De kiezer reageert terecht lauwtjes in de wetenschap dat als het circus de stad uit is, je er waarschijnlijk de komende vijf jaar niets meer van hoort. En dat doet niemand goed. Noch de Europese verhoudingen, noch de Nederlandse. De Europese samenwerking staat op het ogenblik – na al het gerommel met de verdragen en instituties – voor een belangrijk kruispunt. Een met flinke afbreukrisico's. Voor het EP geldt in ieder geval dat doorgaan op deze weg niet meer kan.

De Unie is niet langer een beperkt economisch samenwerkingsverband, maar ook een politieke samenwerking. Dat vergt een andere opstelling en een andere, meer politieke strategie (ook in Nederland). Eerst en vooral moet daarom het EP zelf anders. Nu is dat een als bureaucra-

Maak direct einde aan absurde pendel Brussel-Straatsburg

tisch ervaren onmachtig verweggebeuren met (in Nederlandse ogen) declaratiegedoe en veel heethoofdige, gesticulerende Zuid- en Oost-Europeanen. Dat is overigens al lang niet meer zo. Het EP is nu al een volwaardige medewetgever en heeft veel invloed op de Raad en de Commissie.

Toch doet die Nederlandse ervaring er wel toe. Het EP voelt niet als een echte volksvertegenwoordiging; je kunt ook niet zien wat het EP doet. Daar is iets aan te doen. Zelfs op korte termijn. Zo is het echt nodig dat het EP snel het recht van interpellatie krijgt, leden ook spoeddebatten mogen aanvragen en er een vragen-uurtje komt. Daarmee kan een einde worden gemaakt aan de dorre verklaring-voorleescultuur. Politiek is theater, geen mimetheater.

Ook moet het EP het recht tot wetgevingsinitiatief krijgen – zo kan je ook proberen wetgeving ongedaan te maken – en moeten individuele Commissieleden ter verantwoording geroepen kunnen worden (en als het antwoord niet bevalt naar huis gestuurd). Dit ligt heel dicht bij de huidige praktijk en versterkt de band met de kiezer.

De grote partijen in het EP dienen duidelijke, gezamenlijke programma's op te stellen en tussentijds de kiezers in de lidstaten op te zoeken. Dat maakt het ook dringend noodzakelijk dat het EP-kiesstelsel wordt aangepast. Nu kennen we evenredige vertegenwoordiging (aantal zetels gedeeld door het aantal kiezers). Als je de directe binding tussen kiezer en gekozen wil bevorderen is een districtenstelsel vaak beter. In dat systeem worden in een district een of enkele kandidaten gesteld.

Dat heeft ook bezwaren, maar een combinatie van beide stelsels – zoals in Duitsland en België – zou in Europa veel voordelen kunnen bieden en er aan bijdragen dat Europarlementariërs gaande de rit beter contact houden met hun electoraat. En natuurlijk moet onmiddellijk een eind komen aan de niet uit te leggen pendel Brussel-Straatsburg.

Ook in Nederland zelf kunnen we wat doen. Geen struisvogelpolitiek meer over Europa, bijvoorbeeld, en het Nederlandse parlement eerder inschakelen bij het bepalen van de positie die de regering inneemt in de Brusselse onderhandeling over Europese wetgeving en beleid. Dat gebeurt nu steeds te laat.

Het zou ook heel verstandig zijn als het Nederlandse parlement daarbij in een vroeg stadium afstemt met de EP-collega's. Een gedeeld standpunt van het Nederlandse parlement en de Nederlandse afgevaardigden in het EP maakt veel indruk en geeft invloed die ver boven die nominale 3 procent reikt. Daar hoeven we de regels niet voor te veranderen, dat hoeven we alleen maar te willen.